

Projectleider	Dr S. Kef Vrije Universiteit Afdeling Orthopedagogiek/FPP Van der Boechorststraat 1 1081 BT Amsterdam Tel: 020-598 88 95
Projectnaam	“Verder kijken dan de visuele beperking: hoe doe je dat?” Deze aanvraag wordt ingediend in vervolg op het onderzoek: ‘Changes in social networks and psychosocial development of visually impaired adolescents and young adults: A longitudinal study’. Reg.nr. 943-01-001.
Coördinator – verspreidingsproject	Mw. dr. S. Kef Vrije Universiteit te Amsterdam, Orthopedagogiek
Geplande duur	9 maanden
Geplande startdatum	Voorjaar 2006
Geplande einddatum	Begin 2007
Projectbudget	€ 20.000

1. Analyse van de situatie

In de afgelopen jaren is er steeds meer aandacht gekomen in wetenschappelijk onderzoek naar psychosociale aspecten in de ontwikkeling van adolescenten met een visuele beperking. In het InZicht onderzoek van Kef (2003-2005) is ook de stap naar de jongvolwassenheid gemaakt en zijn meer dan 200 blinde en slechtziende jonge mensen gevolgd. Dit heeft veel onderzoeksresultaten opgeleverd. Omdat het hier telkens een landelijk onderzoek betreft met grote aantallen deelnemende respondenten, kunnen we proberen trends in dit onderzoek te ontdekken en deze te verwerken in adviezen aan ouders en hulpverleners.

De deelnemende jongeren en jongvolwassenen zijn blind of slechtziend en hebben verder geen andere (ernstige) beperkingen. Zij deden op vrijwillige basis mee aan het onderzoek. Er zijn dus ook jongeren en jongvolwassenen die besloten hebben niet mee te werken. Wat betreft de spreiding in achtergrondkenmerken van de jongeren/jongvolwassenen (demografisch, visusgegevens en school/woonsituatie) is er een goede verdeling in de respondentengroepen. In het laatste InZicht onderzoek hebben ook meer dan 150 ouders een vragenlijst ingevuld over hun beeld van het sociaal functioneren van hun blinde/slechtziende kind en hun eigen opvoedingsgedrag en mogelijke stress in de opvoeding.

In totaal hebben in het laatste InZicht onderzoek meer dan 520 respondenten meegedaan. De uiteindelijke samples voor de analyses zijn: 154 jongeren, 205 jongvolwassenen, en 161 ouders. De eerste twee groepen zijn allemaal individueel in hun thuissituatie bezocht en geïnterviewd. De ouders hebben een uitgebreide

vragenlijst ingevuld. Met een kleine groep ouders zijn aanvullende interviews afgenomen in het kader van een afstudeerscriptie onder begeleiding van S.Kef. Veel respondenten in alle samples hebben hun waardering en interesse uitgesproken om op deze manier eens na te denken, te spreken en stil te staan bij sociale contacten, vriendschappen, gevoel van anders-zijn, hoe zit ik in elkaar, hoe kom ik over bij anderen, hoe ga ik om met anderen/met groepen personen, hoe ga ik om met mijn ouders en hoe gaan mijn/de ouders om met mij/met hun kind etc. De deelnemers in dit onderzoek hebben allemaal hun eigen gedachten, meningen, visies en gevoelens over deze thema's en uiten deze ook verbaal. Tevens geven zij aan dat ze ook in de begeleiding/ondersteuning vanuit de instellingen en scholen aandacht voor deze aspecten op prijs stellen. Dit gebeurt natuurlijk al, echter het kan altijd beter. Een integrale, totaal aanpak hebben de respondenten voor ogen. Waarbij de ogen en wat er lastig is met kijken wel belangrijk is, maar de rest eromheen eigenlijk nog veel belangrijker. Aandacht voor de totale persoon dus, in al zijn sociale systemen waarin hij participeert in de maatschappij. Waarbij het gezin als totaal belangrijk is, maar ook het functioneren in vriendengroepen, functioneren in de klas, functioneren in vrijetijd/hobby-verenigingen, functioneren in een team van collega's. Het specifieke van de adolescentiefase en de jongvolwassenheid en de ontwikkelingstaken en vaardigheden die daarin een rol spelen, kunnen nog nadrukkelijker aandacht krijgen. Waarbij dan een individu-overstijgende aanpak belangrijk lijkt. Dit is één van de belangrijkste resultaten op meta-niveau van het project. Vanwege de grote hoeveelheid variabelen in het onderzoeksproject en de vele interessante resultaten die dit heeft opgeleverd, wordt naar het bijgevoegde onderzoeksrapport verwezen. Hierin zijn de resultaten uitgebreid weergegeven.

In het InZicht onderzoek is aangegeven dat we juist vanwege de zeer betrokken instelling van de respondenten, de onderzoeksresultaten tijdens een studiemiddag of seminar aan de groep respondenten willen presenteren. Op die dag krijgen zij dan ook een samenvatting van de resultaten mee naar huis (brochure). In het verleden is een dergelijke opzet ook gehanteerd, met succes, waarbij ook de hulpverleners/begeleiders voor de studiemiddag waren uitgenodigd. Respondenten mochten 1 introductie meenemen, dit was toen (in 1997) vaak een ouder. Succes ervaringen van die dag waren: het horen van de resultaten in tegenstelling tot alleen het lezen van de resultaten in een brief of brochure, het mee kunnen praten over de resultaten en de aanbevelingen die eruit voort vloeien, een gevoel van contact en solidariteit omdat je met een grote groep respondenten bij elkaar zit en toch iets gemeenschappelijks hebt, de combinatie van voordrachten en meer interactieve werkvormen (toen een soort discussie-panel). Aandachtspunten voor een volgende keer: voldoende variatie in sprekers en werkvormen om de aandacht vast te houden, voldoende studenten/vrijwilligers inschakelen voor praktische regelingen als de weg wijzen, waterbakjes voor geleidehonden, uitdelen van badges etc..

De grote hoeveelheid onderzoeksresultaten in het huidige InZicht project is nog niet aan de respondenten of de hulpverleningspraktijk gepresenteerd (behalve dan op de InZicht-ontmoetingsdag en tijdens Vision 2005 in Londen). Omdat de dataverzameling in februari 2005 al afgesloten is, is het van groot belang dat het kenbaar maken van de onderzoeksresultaten zo snel mogelijk gaat starten. Dat is dan ook de reden dat dit verspreidingsplan is geschreven en nu (begin 2006) ingediend wordt.

In de begeleiding, revalidatie en onderwijs aan personen met beperkingen is het tegenwoordig steeds belangrijker om aandacht te besteden aan: vraaggericht werken, flexibele aanpak, individuele zorg op maat, gericht op de mogelijkheden van een persoon en niet op de tekorten, en last but not least begeleiding gericht op de maatschappelijke participatie. De onderzoeksresultaten van het InZicht project kunnen daar goede handvatten voor bieden. Tevens kunnen de gezamenlijke bijeenkomsten van deelnemende respondenten en hulpverleners/begeleiders een stap in de goede richting zijn om de begeleiding nog meer te optimaliseren. Juist voor deze soms moeilijk te bereiken doelgroep.

2. Resultaten en producten

De bedoeling van dit Verspreidingsproject “Verder kijken dan de visuele beperking: hoe doe je dat?” is om anderen te informeren over onze onderzoeksresultaten en in gezamenlijke seminars van jongeren/jongvolwassenen met een visuele beperking en hulpverleners/begeleiders uit deze sector, te komen tot concrete wensen/voorstellen voor een integrale werkwijze in de begeleidingscontacten in de adolescentie en jongvolwassenheid.

Wat houdt dit project in? Er zijn twee lijnen te onderscheiden: het verzorgen van een brochure in verschillende vormen aan de ene kant, en het organiseren van regionale seminars aan de andere kant.

Lijn 1: Informatieverspreiding met betrekking tot de onderzoeksresultaten van *Changes in social networks and psychosocial development of visually impaired adolescents and young adults: A longitudinal study* en hoe deze verder uitgewerkt kunnen worden tot het thema: “Verder kijken dan de visuele beperking: hoe doe je dat?”

- Informatie verspreiding op nationaal niveau: Schrijven van een brochure waarin de belangrijkste onderzoeksresultaten staan weergegeven in het Nederlands. Geschreven voor de respondenten in het project: jongeren/jongvolwassenen met een VB en hun opvoeders. Voor de hulpverleners/begeleiders werkzaam in de ondersteuning van personen met een VB is deze brochure ook prima bruikbaar. De jongeren/jongvolwassenen van dit project hebben geen verstandelijke beperkingen en worden geacht het Nederlands goed te kunnen lezen en begrijpen. De meest in het oog springende resultaten die gevonden zijn voor de twee pijlers in het onderzoek: psychosociale ontwikkeling en sociale netwerken, worden zoveel mogelijk in gewoon Nederlands (en dus geen academisch taalgebruik) opgeschreven. Hierbij wordt nadrukkelijk de koppeling met ontwikkelingstaken en transitiekenmerken van de adolescentie en jongvolwassenheid gemaakt. Verder zal aandacht besteedt worden aan verschillen tussen subgroepen (bijv. jongens en meisjes) en verschillen met niet-gehandicapten.
- Deze brochure zal in verschillende vormen verschijnen: in zwartdruk, op CD en/of diskette en zal tevens te downloaden zijn via internet.

Lijn 2: Regionale seminars (1 dagdeel) gericht op:

- Het aanbieden van de benodigde theoretische kennis met betrekking tot de psychosociale ontwikkeling in de adolescentie en jongvolwassenheid in het algemeen en bij personen met een visuele beperking (VB) in het bijzonder.

- Presenteren van de (meest relevante) onderzoeksresultaten van het eerder genoemde InZicht onderzoek (Kef, 2003-2005).
- Met aanwezige respondenten op interactieve wijze verder praten over de resultaten en hoe deze een plaats kunnen krijgen in de begeleidings/-ondersteuningsactiviteiten.
- Presentatie van de instellingen uit die specifieke regio over hun visie en aanbod voor juist de jongeren en jongvolwassenen met een (enkelvoudige) visuele beperking (en hun opvoeders).
- Met alle aanwezigen op interactieve wijze verder praten over het doel waar naartoe gewerkt wordt: een toekomstnota opstellen gericht op: "Verder kijken dan de visuele beperking: hoe doe je dat?". Daarin de brainstorm-resultaten over concrete wensen/voorstellen voor een integrale werkwijze in de begeleidingscontacten in de adolescentie en jongvolwassenheid. Het laatste uur van elke regionale seminar wordt nl. hieraan besteed. De brainstorm-uitkomsten van alle seminars worden vervolgens door minimaal 5 regionale contactpersonen van de instellingen en de coördinator Verspreidingsproject (S. Kef) gezamenlijk uitgewerkt in een focusgroep bijeenkomst tot een opzet voor een kernachtige Toekomstnota.
- Door deze gezamenlijke bepaling van de inhoud van de nota is er een draagvlak gecreëerd dat het mogelijk maakt om binnen elke instelling de nota verder uit te werken in beleid. Vele instellingen voor begeleiding van jonge mensen met visuele beperkingen in ons land werken mee in dit verspreidingsproject, zoals in bijgevoegde bijlages te zien is. Dit is een voorwaarde voor een toekomstige implementatie van voorstellen uit de toekomstnota. Hoe deze implementatie echter door de instellingen concreet wordt vormgegeven is een volgende stap in het proces. De toekomst zal dit uitwijzen. De randvoorwaarden voor een succes daarvan worden in dit proces echter wel geschapen.

Het beoogde resultaat aan het eind van het verspreidingstraject is:

- Nationale informatieverspreiding met betrekking tot de onderzoeksresultaten en de wensen naar aanleiding daarvan.
- Het organiseren van regionale seminars voor respondenten die hebben deelgenomen aan het voorgaande onderzoek en begeleiders/hulpverleners om: samen te spreken over de resultaten en wensen, contact met elkaar te maken en van elkaar te leren.
- Tijdens na afloop van de 5 regionale seminars een toekomstnota opstellen voor: "Verder kijken dan de visuele beperking: hoe doe je dat?". Daarin: concrete wensen/voorstellen voor een integrale werkwijze in de begeleidingscontacten in de adolescentie en jongvolwassenheid. Draagvlak creëren voor implementatie van deze voorstellen in de begeleidings-praktijk.

Het beoogde resultaat op langere termijn:

Meer kennis, inzicht en een gedifferentieerder beeld van het psychosociaal functioneren van jongeren en jongvolwassenen met een enkelvoudige visuele beperking. Meer inzicht over hoe opvoeding, onderwijs en begeleiding hierop aan te laten sluiten. Preventie van problematiek in de psychosociale ontwikkelingsaspecten.

3. Gebruikers/doelgroepen (in volgorde van belangrijkheid)

1. De jongeren, jongvolwassenen en opvoeders die hebben deelgenomen aan het InZicht onderzoek (de respondenten).
2. (Ambulante onderwijskundige) Begeleiders, hulpverleners en andere geïnteresseerde vertegenwoordigers van praktijkinstellingen voor blinden en slechtzienden.
3. Koepelorganisaties, ouderverenigingen en mogelijk ook beleidsmakers hebben ook belang bij deze informatieverspreiding en kunnen evt. ook deelnemen aan de seminars.

De verspreidingsactiviteiten zijn op al bovenstaande groepen gericht. De grootte van de eerste groep staat hierboven (bij 1., blz. 1) al beschreven. Aan deze deelnemers is al toegezegd dat in een studiemiddag de resultaten (op interactieve wijze) worden gepresenteerd en dat zij een samenvatting ervan zullen ontvangen. Er is dus al een afspraak gemaakt. Gezien de wat lastige mobiliteits-kwestie bij de respondenten zullen regionale seminars zeer waarschijnlijk tot een grotere opkomst leiden dan een landelijke studiemiddag. Bovendien ontmoeten de mogelijke aanwezigen elkaar ook op de seminar en zou dit kunnen leiden tot sociale contacten/lotgenoten uitwisseling binnen de regio.

De tweede groep is door middel van een begeleidingscommissie en de presentatie op de InZicht ontmoetingsdag al betrokken bij de onderzoeksresultaten. Zij zouden dit graag willen intensiveren. Bovendien willen zij graag de soms lastig te bereiken groep van adolescenten en jongvolwassenen beter leren kennen om zo hun begeleiding waar nodig te kunnen optimaliseren.

4. Activiteiten en strategieën

Werkwijze/Plan van aanpak

Informatieverspreiding:

- 1) Schrijven van brochure
- 2) Drukken van brochure, branden op CD, te downloaden van internet. (Informereren door middel van publicaties).
- 3) Evt. ook informatieverspreiding naar praktijk-instellingen, koepelorganisaties, via interviews of interne publicaties in magazines van instellingen

Vorbereiden en presenteren van 5 regionale seminars:

- 1) Gesprekken met minimaal 5 contactpersonen in elk van de 5 regio's (afh. van het aantal deelnemende instellingen per regio). Gedacht wordt aan de volgende opzet:

Voor elke seminar gaan we uit van een schatting van 90 tot 110 respondenten en ongeveer 30 hulpverleners/vertegenwoordigers van koepelorganisaties. De 5 regio's en mogelijke contactpersonen kunnen zijn:

* *Zuid-Holland, Noord-Holland en Zeeland* (in samenwerking met Visio (huidige contacten voor mogelijke contactpersonen: Jan Snoek, Ans van Eijden, Marieke Hartman, Heleen Deyman, Marjan Vos, Lia van Emmerik, Ad Vermeulen))

* *Flevoland, Utrecht, gedeelte Overijssel* (in samenwerking met Bartimeus, (huidige contacten voor mogelijke contactpersonen: Paul Lagerweij, Dity Gringhuis))

* *Friesland, Groningen en Drente* (in samenwerking met Visio, (huidige contacten voor mogelijke contactpersonen: Paul Looijestijn, Ron Berends))

* *Brabant en Limburg* (in samenwerking met Sensis, (huidige contacten voor mogelijke contactpersonen: Caroline Hoegaerts, Sytske Brandenburg))

* *gedeelte Overijssel, Gelderland, Twente* (in samenwerking met Loo Erf, Sonneheerdt en Sensis (huidige contacten voor mogelijke contactpersonen: Bernice Lentjes en Sytske Brandenburg))

- 2) Bepalen van plaats, zaalruimte, datum, catering voor de seminars. Deze worden in algemene zalencentra gehouden en niet op het terrein van de instellingen. Dit is bewust gekozen omdat vele respondenten uit dit onderzoek geen recente contacten met instellingen meer hebben en dit soms ook niet willen. Neutraal terrein is dus van belang. De koppeling, samenwerking met de instellingen is veel meer op inhoud dan op de specifieke locatie gericht. Het plan is om de seminars op een zaterdagmiddag van circa 13.00 tot 17.00 uur te organiseren. Voor de deelnemende respondenten is dit een belangrijk uitgangspunt, aangezien zij school/studie verplichtingen of werk hebben op ma-di-woe-do-en vrijdagen.
- 3) Voorbereiden van de opzet van de seminars. Deze zal voor een groot deel gelijk zijn voor de 5 seminars. Het deel dat verzorgd zal worden door de Coördinator (VU) is voor elke seminar gelijk. Het deel van de seminars dat verzorgd zal worden door de instellingen zal in de concrete invulling licht van elkaar verschillen. De inhoud van dit deel wordt overigens wel gecoördineerd door de Verspreidings-coördinator. Het thema van de presentatie door instellingen bij elke seminar is gelijk, namelijk: de visie en het aanbod voor juist de jongeren en jongvolwassenen met een (enkelvoudige) visuele beperking (en hun opvoeders).
- 4) Verzorgen van mailingen/uitnodigingen/aanmeldingen naar de respondenten per regio (door de coördinator VU). De mailingen en meldingen voor de hulpverleners worden door de instellingen verzorgd en geadministreerd.
- 5) Presenteren van een groot deel van de seminars. De inhoud ervan zal voor de 5 bijeenkomsten voor een groot deel gelijk zijn en zal worden verzorgd door de coördinator. Voor de organisatie van de bijeenkomst op die middag zelf, zoals het uitdelen van de brochure, het maken van badges etc. zullen geïnteresseerde studenten (interviewers uit het InZicht-project) assisteren en zullen ook contactpersonen van de betreffende instelling in die regio participeren. De coördinator verzameld tenslotte ook de brainstormgegevens over de toekomstnota. In deze stap wordt dus aandacht besteed aan het informeren via seminars die aansluiten bij de informatiebehoefte die bij alle gebruikers van de seminars bestaat. Op deze wijze hopen we het draagvlak te optimaliseren en kunnen we de onderwerpen van deze seminar bespreekbaar maken met elkaar en bediscussiëren. Het is een vorm van interactieve educatie die zou kunnen leiden tot toekomstige organisatie veranderingen en nadere invulling van professionele rollen.

Voorbereiden en schrijven van toekomstnota:

- 6) Afsluitende focusgroep-bijeenkomst met de contactpersonen van de instellingen en begeleidingscommissieleden van het oorspronkelijke InZicht onderzoek organiseren, waarin de resultaten van de 5 brainstormsessies (uit de seminars) over de toekomstnota worden gebundeld en bediscussieerd.
- 7) Definitieve vormgeving van de toekomstnota op basis van 5) en 6) door de coördinator. Mailing van de toekomstnota naar praktijkinstellingen, koepelorganisaties en mogelijk beleidsmakers. Door de inbreng vanuit de seminars en de focusgroepbijeenkomst kan er op interactieve wijze aandacht besteedt worden aan belangrijke psychosociale thema's, die zouden kunnen leiden tot toekomstige organisatie veranderingen en nadere invulling van professionele rollen.

5. Globale planning en kosten (zie ook bijlage)

	Budget percentage totaal
Informatieverspreiding	20 %
Regionale seminars	60%
Toekomstnota	20 %
	100%

Afhankelijk van de beslissing van de stuurgroep van InZicht over dit Verspreidingsplan zal de start van het project worden bepaald. Zodra er een besluit is, zullen in samenwerking met de contactpersonen de seminars gepland worden en de mailingen naar potentiële aanwezigen de deur uitgaan. Daarna zal de brochure worden geschreven en gedrukt en zal de inhoud van de seminars verder worden uitgewerkt. De brochure wordt tijdens de seminar overhandigd. Respondenten die niet aanwezig kunnen zijn, krijgen hem na afloop van de seminars thuis gestuurd. Andere geïnteresseerden kunnen de brochure na afloop van de seminars aanvragen. De seminars kunnen snel op elkaar volgen omdat het telkens om een andere groep aanwezigen in een andere regio gaat. Na afloop van alle seminars zal er met de focusgroep gewerkt worden aan de basis van de toekomstnota. De coördinator werkt deze verder uit, waarop de mailing volgt.

Akkoordparaaf

Project coördinator	Plaats	Datum

Afdeling Orthopedagogiek VU	Plaats	Datum

Projectnummer	Deze aanvraag wordt ingediend in vervolg op het onderzoek: ‘Changes in social networks and psychosocial development of visually impaired adolescents and young adults: A longitudinal study’. InZicht Reg.nr. 943-01-001.	
Projectnaam	“Verder kijken dan de visuele beperking: hoe doe je dat?”	
Projectleider	dr. S. Kef (met supervisie van prof. Dr. C. Schuengel)	
Periode	Voorjaar 2006 – begin 2007	
Personeelskosten:		Kosten
1a. Loonkosten:	Sabina Kef 0.20 fte kosten per maand: € 644,32 + 37,5 % werkgeverslasten + 16% overhead = € 1023,95 X 8 maanden	€ 8.191,60
1b. Reiskosten:		€ 0
1c. Verblijfskosten		€ 0
Totaal personeelskosten		€ 8.191,60
2. Materiële kosten en overige kosten		
Reprokosten		€ 2500,-
Mailingen		€ 600,-
Zaalhuur + catering 5 seminars		€ 8000,-
Reiskosten coördinator en regionale contactpersonen		€ 500,-
Cadeaubon contactpersonen (10)		€ 200,-
Totaal materiële kosten		€ 11.800,-
Totaal projectbegroting		€ 19.991,60